

Sažeti uvid u terenski rad A. Schneidera

Dr Anđela Horvat

dopisni član Odjela za likovne umjetnosti JAZU, Zagreb

Saopćenje na simpoziju

U raznolikoj djelatnosti dr. A. Schneidera važno mjesto ima njegovo obilaženje terena u pojedinim pokrajinama Hrvatske. Zadatak mu bijaše »Popisivanje, proučavanje i fotografsko snimanje starih umjetnina«, koji naslov — s malim izmjenama — nose njegovi tiskani izvještaji s puta u Ljetopisima JA od sv. 44 do 53. Te je zadatke — nastavljajući rad I. Kukuljevića Sakcinskog i M. Sabljara — od g. 1911. vršio prof. Gj. Szabo u sklopu Zemaljskog povjerenstva za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji, osnovanog u Zagrebu 1910. U toj su akciji od vremena do vremena, većinom kampanjski, sudjelovali među ostalima: dr. J. Brunšmid, dr. V. Hoffiller, E. Laszowski, arh. M. Pilar, dr. B. Šenoa, Vj. Noršić, Vl. Tkalčić, dr. J. Matasović i V. Henneberg, svi na kontinentalnom području Hrvatske. I na području uz more konzervatori A. Gnirs u Istri, a don F. Bulić i dr. Lj. Karaman, nastavljajući rad svojih predšasnika, te ostalih domaćih i stranih istraživača u Dalmaciji, vršili su tamo evidenciju spomenika kulture.

Da se taj pothvat pospješi, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu zaključila je da se umjetnine (starinske slike, slobodna plastika i predmeti umjetničkog obrta) u Hrvatskom primorju i Dalmaciji u crkvama, samostanima i privatnom posjedu što prije popišu, naučno ispituju i fotografski snime. Ta je njezina odluka — piše Schneider — bila to zamašnija, jer takva popisa dotad još uopće nije ni bilo i što se veća čest umjetnina, naročito starinskih slika, nalazi danas u takvu stanju koje iziskuje da se one što prije oprave i sačuvaju od potpune propasti. Pomoć za tu akciju dala je tadašnja Savska i Primorska banovina. Tu evidenciju pokretnih spomenika kulture s detaljnim fotografiranjem započeo je dr. A. Schneider na osnovi zaključka sjednice Umjetničkog razreda JA od 24. IX. 1930, dakle, izvan konzervatorske službe.

Obuhvatio je najprije otok Rab, a g. 1931. obrađivao je obimno Šibenik s okolicom. Tu je za našu povijest umjetnosti uočio djela domaće lokalne šibenske škole, te ikone vrlo zanimljive s ikonografskog gledišta. Nakon toga dao je snimati umjetnine Splita i njegove okolice. Iako je dotad bilo snimljeno samo više od 400

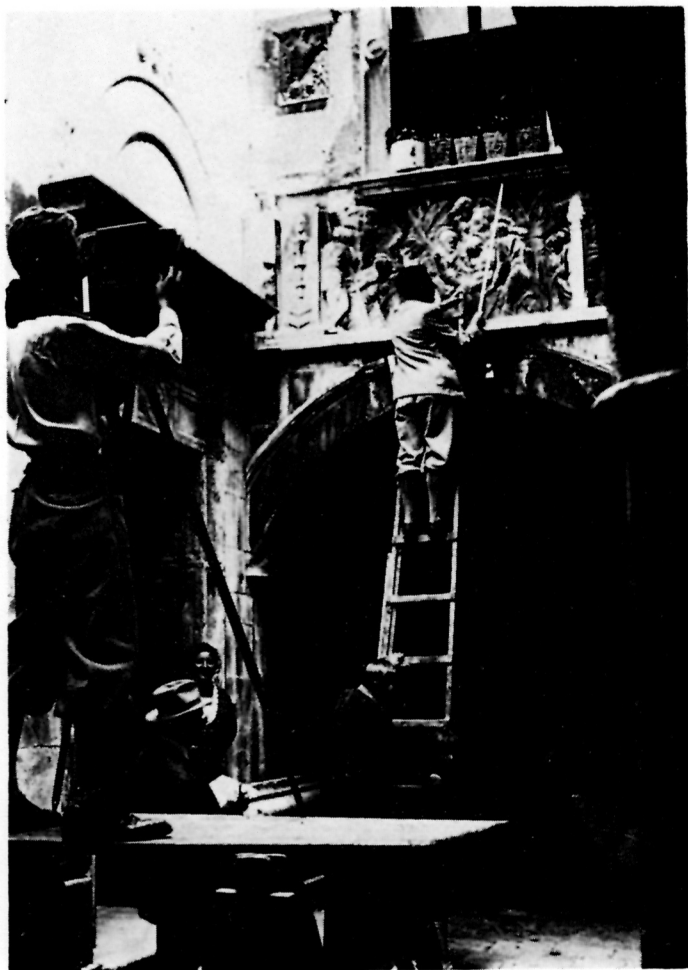
Iscrpan prikaz o terenskom radu A. Schneidera, koji je od 1930. do 1940. godine izvršio evidenciju, inventarizaciju s proučavanjem i fotografiranjem spomenika kulture na području Hrvatskog primorja, Kvarnera, Dalmacije i sjeverozapadne Hrvatske. Rezultat je zbirka od 2.478 fotografskih snimaka, većinom pokretnih spomenika kulture. Snimanje su obavili: S. Noworyta, Ljudevit Griesbach, a najviše Đuro Griesbach (ploče 18 x 24, 13 x 18, 10 x 15 cm i filmovi 6 x 6 cm). Snimljena grada dala je bolji uvid u razvoj umjetnosti Hrvatske. Posebnu vrijednost imaju fotografije spomenika koji su u posljednjih pola vijeka izmijenili izgled ili su stjecajem prilika, a ponajviše kao žrtve posljednjeg rata, zauvijek nestali iz naše sredine.

spomenika, ipak je — kaže Schneider — ono što je dosad urađeno, tek malena čest onoga, što još treba uraditi, jer umjetničko je blago Hrvatskog primorja i Dalmacije gotovo neiscrpljivo. Za bezuvjetno potreban popravak slika trošak je utvrdio restaurator Strossmayerove galerije prof. Ferdo Goglia, dopisni član JA.

Motornim kotačem s prikolicama Đ. Griesbacha putovao je otokom Krkom g. 1933, gdje je uz niz djela mletačke umjetnosti i uz sjevernjačke utjecaje uočio da se na tom otoku razvila lokalna slikarska škola. Mnogo drvenih kipova zatekao je oličene kričavim i neukusnim uljenim bojama, pa zabrinuto bilježi kako je »time počinjena šteta koja se gotovo više i ne može ukloniti, dajbudi velikim troškovima i dugim minucioznim radom. Druga su opet odlična djela te vrste zabačena u mračne i prašne kutove«. Na Krku je trebalo raditi i noću kad su tada radile lokalne električne centrale. Snimljene ploče razvijale su se u Malinskoj, odakle se odilazilo na teren po cijelome otoku.

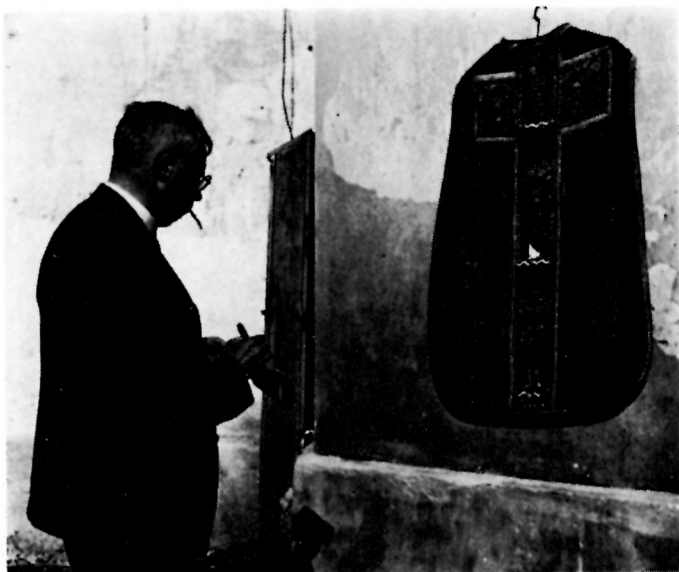
God. 1935. Schneider je obradio dvadesetak lokaliteta Hrvatskog primorja. Na terenski rad polazilo se tada autom iz Novog. Konstatirao je da tu ima više kamene plastike, a manje slika, među kojima je pronađena kao jedna od najljepših pala »Pranje nogu« od Jakova Palme Mlađega u Bribiru. Iduće godine, nastavljajući rad u Hrvatskom primorju, bio je obuhvaćen i Kastav s pozadinom Rijeke, koja tada bijaše u talijanskim rukama. U dvoru na Trsatu nije bilo moguće obaviti posao, jer snimanje nije dopustila nepovjerljiva vlasnica. U Dubrovniku i okolici snimala su se djela autohtone dubrovačke slikarske škole, odabrana na temelju radova Karla Kovača i Ljube Karamana.

U središtu pažnje g. 1937. bili su spomenici grada Zagreba. Schneider ukazuje na to »da bi trebalo razotkriti uzroke koji su uvjetovali nastajanje i cvat sasvim naročite hrvatske barokne kulture u kojoj pored Zagreba ima jednaku važnost i Hrvatsko zagorje s Varaždinom«. Zapaža »genijalnog« Ivana Komersteinera, »kojega bujnim ornamentalnim domišljajima podjednako u stilskom i tehničkom pogledu nema ravnih ni u evropskom dekorativnom rezbarstvu onoga vremena, pa još dosta zagonetnu pojavu slikara Bernarda Bobi-

1 Terenski rad u Šibeniku, srpanj 1930. Reljef Nikole Fiorentinca u Novoj Crkvi, lijevo fotografira Đuro Griesbach, ispod njega piše bilješke dr. A. Schneider

2 Glogovnica, 19. VIII, 1940. dr. A. Schneider na radu
foto Đ. Griesbach

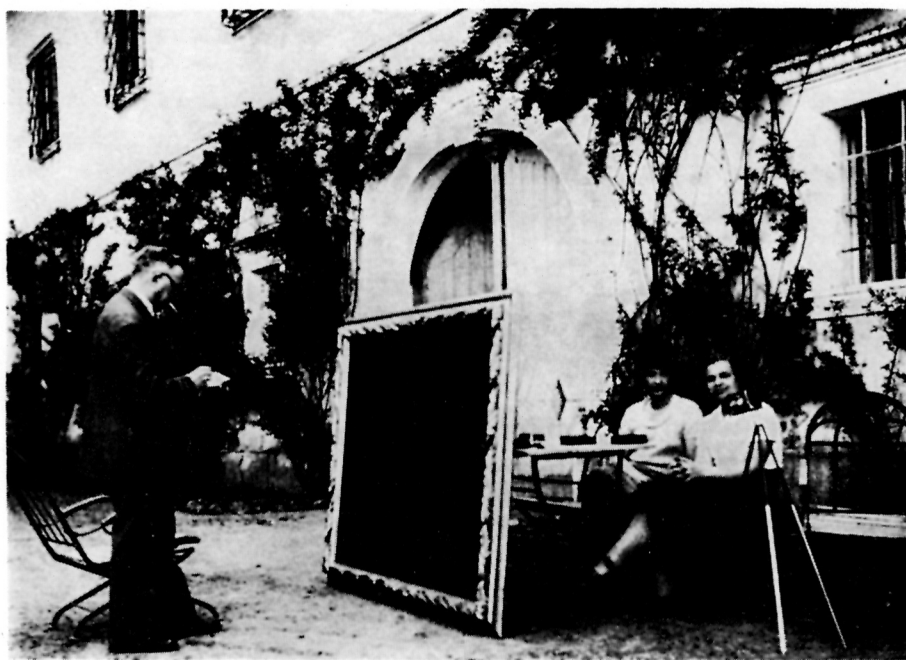

ća«, kojem bez uvjerljivih argumenata, no samo s vjerojatnošću pripisuje neke slike. Fotografiraju se i pojedine umjetnine po muzejima, »što je po dobroj sreći do danas spaseno od onog obilja, koje su nerazumijevanje u jednu ruku, a u drugu kruti i svijesni vandalizam uništili«.

U žarištu g. 1938. bilo je istraživanje umjetnosti pavlina i franjevaca. Naglašena je važnost rada centralne ličnosti I. Rangera i suvremenih majstora drvene pozlaćene plastike. Naslućuje se da su morale postojati domaće lokalne radionice (kakvu npr. Szabo spominje u Olimju). Snimanjem Rangerova opusa i ciklusa zidnih slika drugih majstora upotpunio je g. 1939. predodžbu o monumentalnom crkvenom zidnom slikarstvu sjeverne Hrvatske u doba baroka. Prilikom intenzivnog rada u 70 lokaliteta sjeverozapadne Hrvatske, gdje su vodile predradnje Gj. Szaba, posvećivala se pažnja ne samo pokretnim nego i arhitektonskim spomenicima. Snimaju se i dvorci, a Schneider proučava i niz dotad većinom stručnjacima nepoznatih drvenih crkava Turopolja, Banije i Korduna. Neke od njih bile su već tada zatečene u zapuštenome stanju, osuđene na propast.

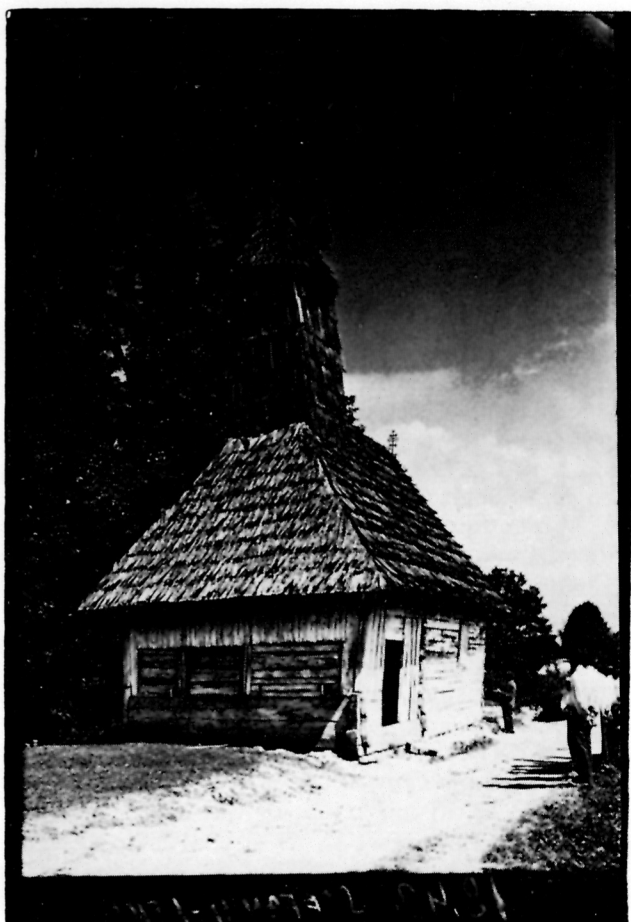
Tragajući dalje g. 1940. za Rangerovim opusom Schneider njegov ciklus u Štrigovi ocjenjuje »da mu je zacijelo najzrelije djelo«. Pretpostavlja da su i neki drugi ciklusi kao npr. u Hrašćini ili u Gornjoj Stubici djela njegova kista, što se kasnije pokazalo da ne stoji. Vrednije unutrašnjost župne crkve u Kutini da je to »možebit naš najraskošniji barokni crkveni interieur«. Obradujući dvorce, zatekao je u zapuštenom stanju npr. Nove Dvore Klanječke, Krkanec, Čakovec i Gornju Stubicu. Na žalost ta značajna ostvarenja i danas još čekaju na svoju obnovu, osim Oršićeva dvora u Gornjoj Stubici, koji je uređen za Muzej seljačkih buna i restauraciju. Obilazeći sjeverozapadnu Hrvatsku, Schneider dolazi do zaključka da je bogatstvo umjetničkih spomenika baroka u nas gotovo neiscrpljivo. On zahvaljuje suradnicima, ustanovama i predstavnicima duhovnih i svjetovnih vlasti na susretljivosti i pomoći pri radu, a napose Ž. Jiroušek i fotografima koji su snimali foto-snimke na staklene ploče isprva formata 18 x 24, a kasnije 13 x 18 i na 10 x 15, a napokon na filmove formata 6 x 6. Na Rabu je snimao Stanislav Noworyta, u Hrvatskom primorju (1936) Ljudevit Griesbach, a sa znatnim ličnim žrtvama sve ostalo Đuro Griesbach. On je na terenu razvijao ploče da vidi ne bi li bilo potrebno što nanovi snimati. (Što se desilo samo u nekoliko slučajeva.)

Zadivljujuće je kako je zbog naglušnosti slabo komunikativan Schneider, kojemu je i hodanje bilo naporno zbog povrijeđene noge, izdržao sve terenske napore. Bilo je lokaliteta, priča nam njegova kćerka i suradnica Marijana, kao što je npr. Vukovoj u Hrvatskom zagorju (c. 1473), do kojih nije bilo moguće doći drukčije nego dugim pješaćenjem. On je na tim svojim putovanjima često stajao prvi put pred umjetninama koje je trebalo smjestiti u vrijeme i prostor. Nije zato čudno da su se u tom pionirskom poslu bez detaljnijeg studija pojedinih objekata potkrale katkad neispravne atribucije (npr. slika Posljednje večere u Krku slikaru Symonu Leprosiu). Tako je npr. romaničkom stilu pri-

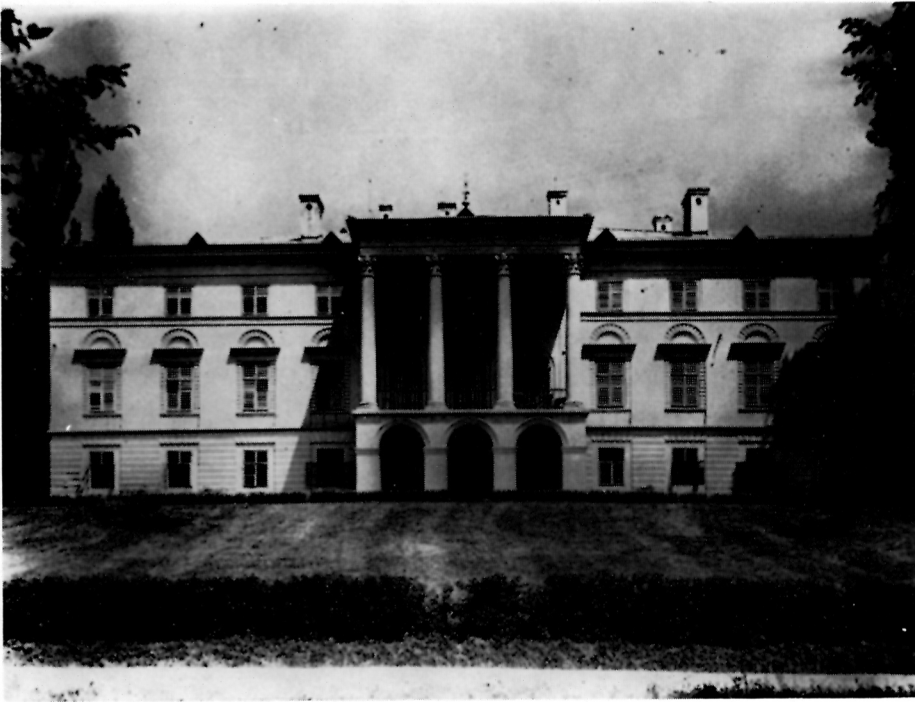
3 Dr. A. Schneider na radu u Mirkovcu.

4 Dr. A. Schneider uz drvenu kapelu u Lijevim Stefankima 28. VIII. 1939, foto Đ. Griesbach

5 Prozorje, napuštena kasnogotička župna crkva sv. Martina prije rasula još pod krovom 16. VIII. 1938, foto Đuro Griesbach

6 Januševac, glavno pročelje klasicističkog dvorca 22. VII. 1940. prije ratnog razaranja, foto Đuro Griesbach

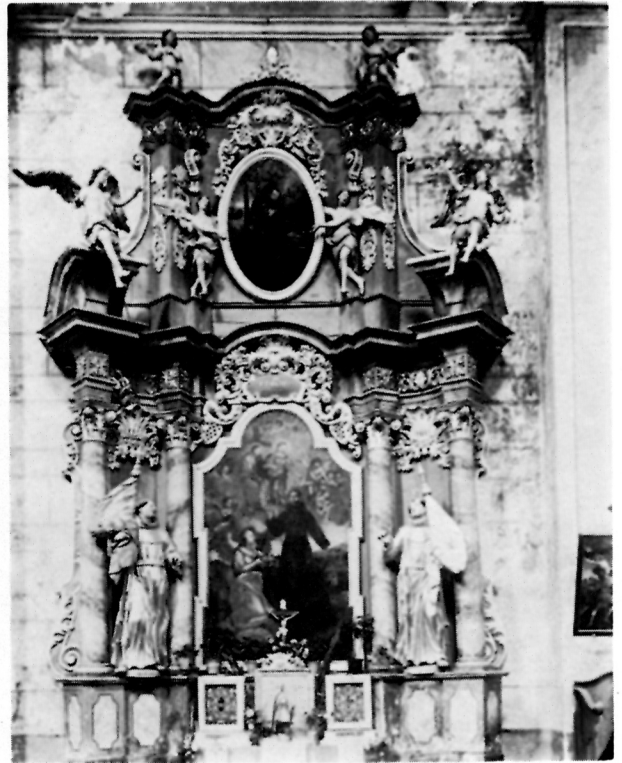
7 Januševac, odaje sa zidnim slikama i inventarom u klasicističkom dvorcu 27. VII 1940. prije devastacije, foto Đuro Griesbach

pisao srebrni renesansno-barokni križ crkve sv. Franje Ksavera u Zagrebu, ili renesansne kustodije u Bribiru i u katedrali Senja. Na to se već osvrnuo Lj. Karaman riječima: »Omaška historičara umjetnosti široke kulture, kakav je bio Schneider, pokazuje, kakvim oprezom moramo pristupiti datiranju spomenika u provincijskoj sredini«. Dodao je još tome kao tumačenje: »U provinciji rustifikacija često poprima oblike i razmjere, koji zbunjuju onoga, što razvoj umjetnosti prati po spomenicima u kulturnim središtima i zbirkama glavnih muzeja« (Historijski zbornik I 110—112). No to su tek male opaske unutar zamašne akcije kojom nas je Schneider obdario. Ona ima izvanrednu vrijednost, jer se njome došlo do novih spoznaja, kao i zbog toga što je naprosto izvrsno snimljeno 2478 fotografskih snimaka naših spomenika. (Od g. 1930. snimanje spomenika Dalmacije nastavio je Stühler, većinom u sklopu konzervatorske službe). Zbirka foto-snimaka, nastala pod vodstvom A. Schneidera (pohranjena u Strossmayerovoj galeriji u sklopu Jugoslavenske akademije u Zagrebu) ima to veću vrijednost jer je sačuvala položaj i izgled mnogobrojnih spomenika kulture, koji su u ovih pola stoljeća nakon njihova snimanja ili znatno izmijenjeni, ili su zauvijek nestali iz naše sredine. Važnu dokumentarnu vrijednost imade npr. snimka koja prikazuje koegzistenciju stilova župne crkve u Brckovljanima, dok je glavni barokni oltar stajao pod gotičkim svodom svetišta (sada u pomoćnoj kapeli...), ili ona na kojoj vidimo ruševnu kasnogotičku crkvu sv. Martina na Prozorju kod Dugog Sela dok bijaše pod krovom. Posebno su vrijedne snimke koje su npr. sačuvala pogled na gospodski uređaj

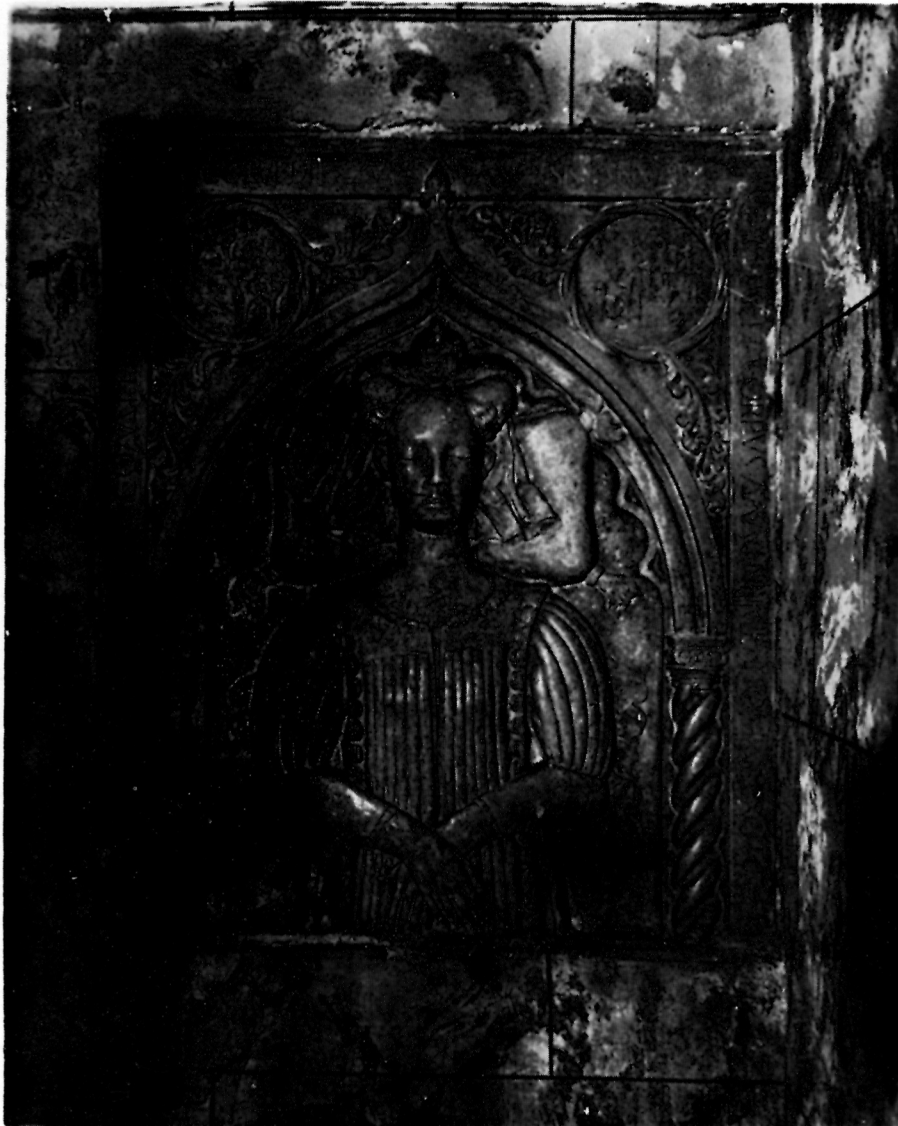
8 Mihovljan kod Zlatara, gotička, barokizirana, župna crkva 30. VII. 1940. srušena u ratu 1943, foto Đuro Griesbach

9 Kloštar Ivanić, pobočni oltar sv. Franje Asiškog u franjevačkoj crkvi, foto 16. IX. 1939, stradao za rata, a sačuvani samo kipovi i slike. Nedavno pripisan zagrebačkome majstoru Josipu Weinachtu iz 1744. (P. Cvekan — D. Baričević)

10 Senj, glavni, kasnorenesansni oltar s reljefom Uzašašća Marijina u katedrali, uništen za bombardiranja u ratu 1943, foto Đuro Griesbach u rujnu 1934.

11 Senj, epitaf Ižote d'Este (1456), žene kneza Stjepana Frankopana, iz franjevačke crkve, stradale za bombardiranje 1943, foto Đuro Griesbach u rujnu 1934.

otmjenog klasicističkog dvorca Januševca, koji u zagrebačkoj okolini svojim golim zidinama još čeka da bude uveden u suvremeni život. Od niza objekata koji su nestali pod raznolikim okolnostima za posljednjeg rata, ili nakon njega, evo ih nekoliko: g. 1943. za bombardiranje porušena je gotička crkva sv. Mihovila u Mihovljanu kod Zlatara, teško je stradala i romanička, barokizirana katedrala u Senju kad je upropašten kasno-renesansni glavni oltar; u istome gradu porušena je i franjevačka crkva (ostao je samo toranj), a u njoj su stradali nadgrobni spomenici čuvenih uskoka i epitaf (1456) Ižote d'Este, žene kneza Stjepana Frankopana. Kao ruina i danas još stoji franjevačka crkva s pomno klesanim gotičkim konzolama u Kloštru Ivaniću, u kojoj je 1944. stradao za našu umjetnost pažnje vrijedan

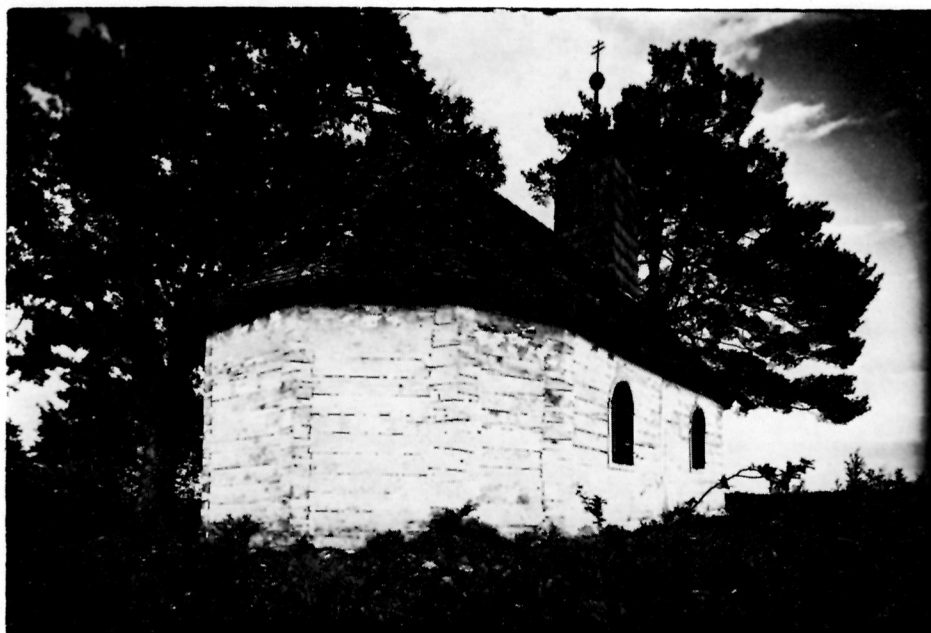
inventar. Na temelju fotografija iz Schneiderove zbirke došli su o. P. Cvekan i dr. D. Baričević do spoznaje da su oltari u toj crkvi, od kojih su sačuvani tek kipovi i slike, djela zagrebačkoga majstora Josipa Weinachta iz g. 1744. Za rata stradalo je i više drvenih crkava, među kojima i pravoslavne u Stipanu, Trepči i Hajtiću, dok je kapela sv. Triju kraljeva u Roženici, kao i ona u Hotnji porušena nedavno.

Idući putovima predšasnika, mi koji smo nastavili evidencijom inventarizacijom i proučavanjem spomenika širom naših krajeva, a napose barokisti, koje je Schneider zadužio mnogim snimkama, sa zahvalnošću se sjećamo njegovih napora, a počesto mu zavidimo da je vidio mnoge vrednote koje više ne postoje, ili koje su nakon njegovih obilazaka u teškom stanju.

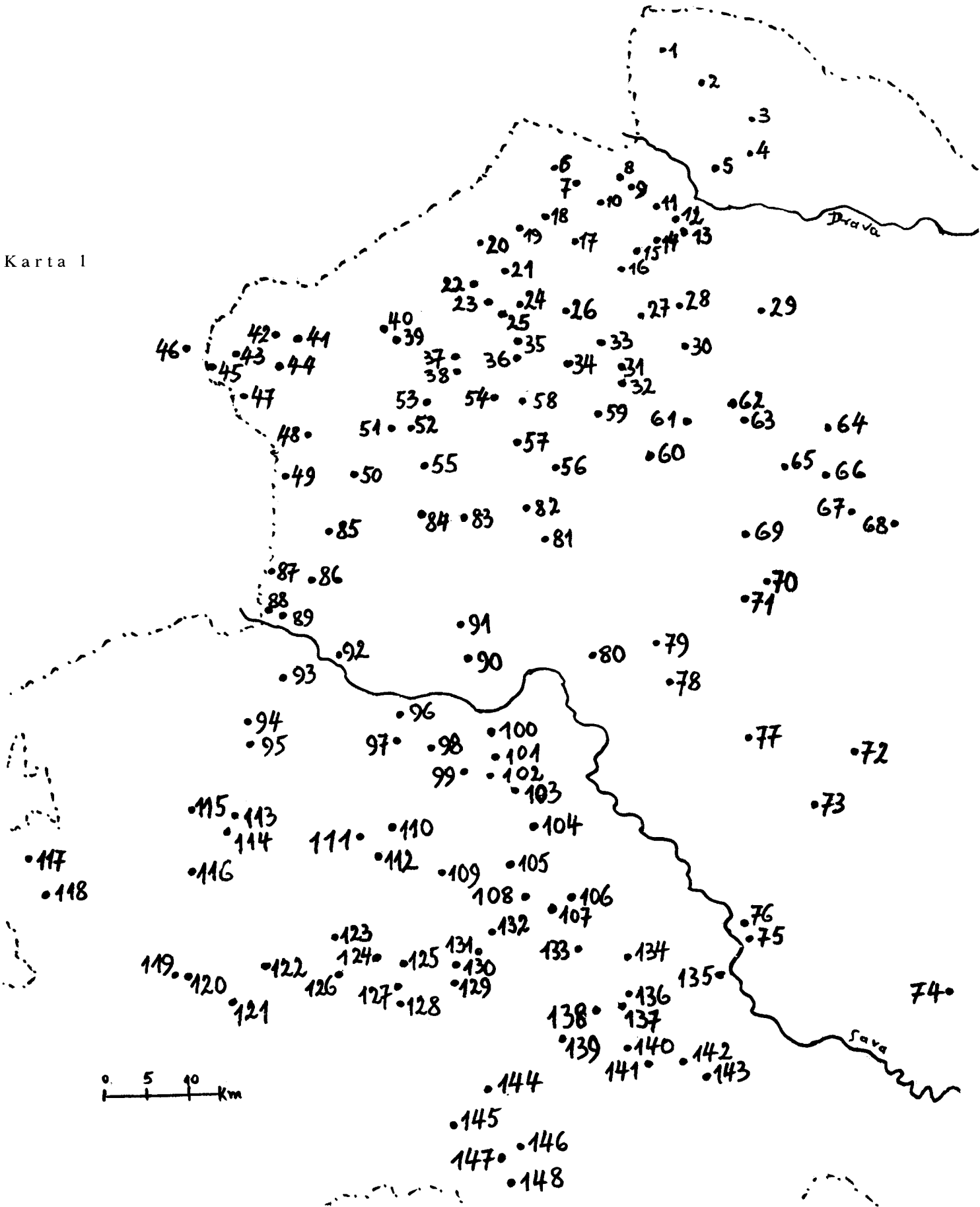

12 Hajtić, Unutrašnjost pravoslavne drvene kapele, propala za posljednjeg rata.

13 Roženica, drvena kapela sv. Triju kraljeva kod Pokupskog, 28. VIII. 1939.
porušena 1973, foto Đuro Griesbach

Karta 1

Uz kartu 1

LOKALITETI SJEVEROZAPADNE HRVATSKE, KOJE JE
OBISAO PROF. DR ARTUR SCHNEIDER

1 Strigovo	68 Čvrstec
2 Pleškovec (ili Lopatinec iii Sv. Juraj na Bregu)	69 Lovrečka Varoš
3 Sveta Jelena	70 Gradec
4 Čakovec	71 Vrbovec
5 Nedelišće	72 Čazma
6 Radovečki Križovljan	73 Križ
7 Vinica	74 Kutina
8 Petrijanec	75 Bok
9 Majerje	76 Palanjek
10 Zelendvor	77 Kloštar Ivanić
11 Varaždinsko Polje	78 Lupoglav
12 Varaždin	79 Brckovljani
13 Biškupec	80 Prozorje
14 Vidovec	81 Moravče
15 Krkanec	82 Laz
16 Cerje Tužno	83 Gornja Stubica
17 Maruševec	84 Donja Stubica
18 Donja Voća	85 Zejinci
19 Vukovoj	86 Pušća
20 Klenovnik	87 Marija Gorica
21 Ivanečka Kamenica	88 Januševec
22 Bednja	89 Brdovec
23 Purga Lepoglavska	90 Zagreb
24 Gorica Lepoglavska	91 Remete
25 Lepoglava	92 Jarek
26 Ivanec	93 Samobor
27 Bela	94 Rude
28 Remetinec	95 Kotari
29 Varaždinske Toplice	96 Stupnik
30 Presečno	97 Brezovica
31 Budinščina	98 Odra
32 Hrašćina	99 Lukavec
33 Zajezda	100 Velika Mlaka
34 Belec	101 Pleso
35 Marija Gorska	102 Velika Gorica
36 Mihovljan	103 Novo Čiče
37 Veternički Kuzminec	104 Buševac
38 Mihovljan (Zl.)	105 Kravarsko
39 Trški Vrh	106 Lekenička Poljana
40 Krapina	107 Letovaničko Cerje
41 Pregrada	108 Donji Hrušovec
42 Vinagora	109 Gustelnica
43 Desinić	110 Dubranec
44 Sopot	111 Jamničko Podgorje
45 Miljana	112 Pissarovinska Jamnica
46 Olimje	113 Jastrebarsko
47 Zagorska Sela	114 Volavje
48 Tuhelj	115 Petrovina
49 Novi Dvori Klanječki	116 Goljak
50 Jezero	117 Zakanje
51 Klupci	118 Ribnik
52 Začretje	119 Dubovec
53 Komor	120 Karlovac
54 Maće	121 Kamensko
55 Bedekovčina	122 Rečica
56 Vinski Vrh	123 Donja Kupčina
57 Lovrečan	124 Lasinja
58 Zlatar	125 Lijevi Štefanki
59 Konjščina	126 Banski Kovačevac
60 Komin	127 Trepča
61 Visoko	128 Stipan
62 Gornja Rijeka	129 Pokupsko
63 Dropkovec	130 Gladovec
64 Glogovnica	131 Hotnja
65 Erdovec	132 Roženica
66 Križevci	133 Letovanić
67 Đurđić	134 Sela
	135 Sisak
	136 Drenčina
	137 Vurot

- 138 Pokupski Brest
139 Gore
140 Hrastovica
141 Taborište
142 Donja Budičina
143 Letovanci

- 144 Glina
145 Gornje Selište
146 Maja
147 Hajtić
148 Buzeta

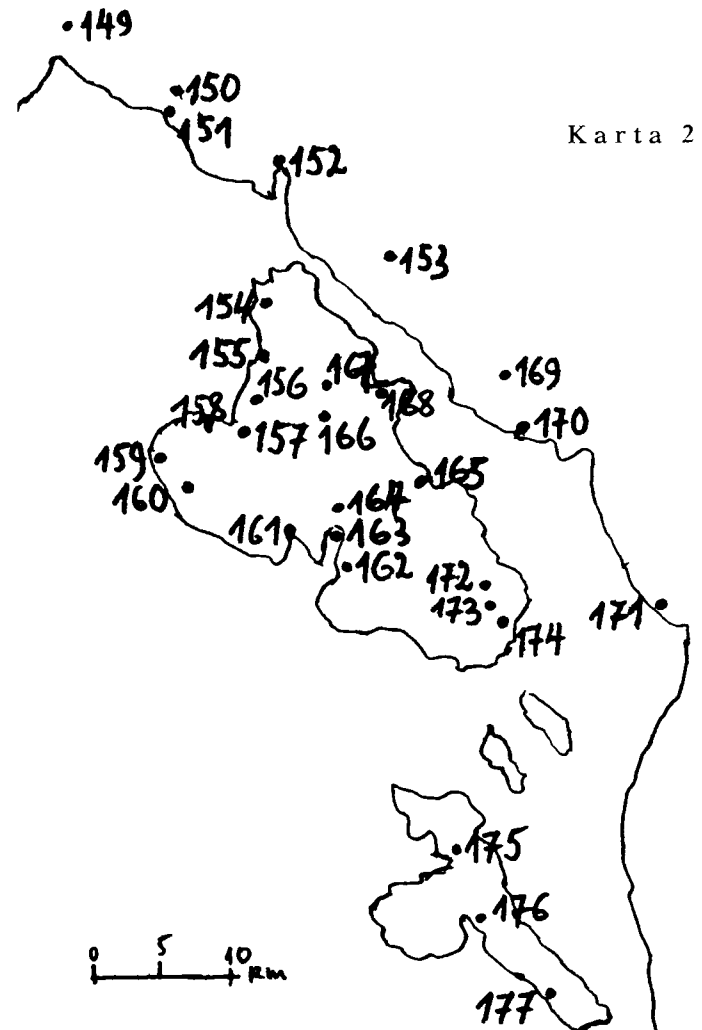
Uz kartu 2

LOKALITETI HRVAT-
NERA, KOJE JE OBISAO
SCHNEIDER

- 149 Kastav
150 Trsat
151 Sušak
152 Bakar
153 Drivenik
154 Omišalj
155 Njivice
156 Sv. Vid
157 Dubašnica
158 Porat
159 Glavotok
160 Brzac
161 Krk
162 Aleksandrovo
(= Punat)

SKOG PRIMORJA I KVAR-
PROF. DR ARTUR
SCHNEIDER

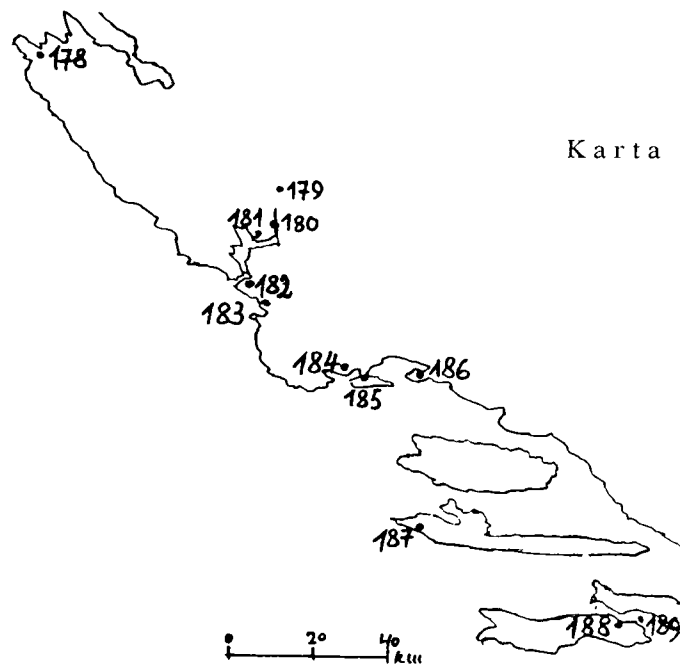
- 163 Košljun
164 Sv. Donat
165 Vrbnik
166 Dolova
167 Dobrinj
168 Klimno
169 Bribir
170 Novi Vinodol
171 Senj
172 Baška Draga
173 Jurandvor
174 Baška Nova
175 Supetarska Draga
176 Rab
177 Barbat

Uz kartu 3

LOKALITETI U DALMACIJI KOJE JE OBISAO
PROF. DR ARTUR SCHNEIDER

- 178 Nin
- 179 Arandelovac (= Kro-
vac na Krki)
- 180 Visovac
- 181 Skradin
- 182 Šibenik
- 183 Krapanj
- 184 Seget
- 185 Čiovo
- 186 Split
- 187 Hvar
- 188 Korčula
- 189 Brač

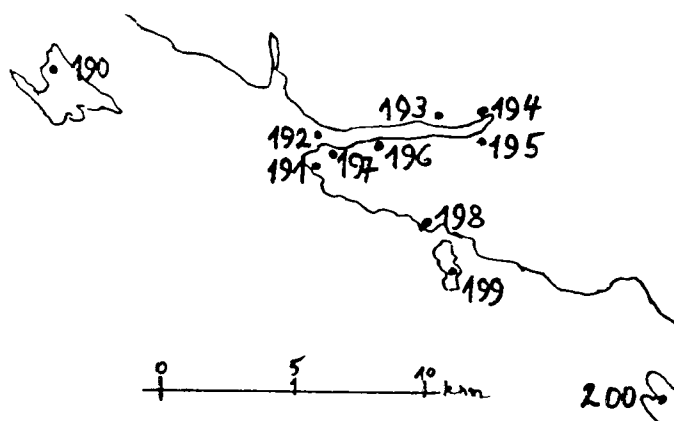
Karta 4

Karta 3

Uz kartu 4

DUBROVNIK I OKOLICA

- 190 Lopud
- 191 Lapad
- 192 Rijeka Dubrovačka
- 193 Prijevor
- 194 Rožat
- 195 Čajkovići
- 196 Sustjepan
- 197 Batahovina
- 198 Dubrovnik
- 199 Lokrum
- 200 Cavtat.

Napomena: karte sastavila dr. A. Horvat

Grgo Gamulin

UN OUBLI DE LONGUE DURÉE

L'auteur traite de la vie et de la signification historique de l'oeuvre de A. Schneider, de la tâche que celui-ci avait à accomplir à la chaire d'histoire de l'art et dans le domaine des recherches scientifiques. Il rafraîchit la mémoire de son travail pédagogique se déroulant dans de mauvaises conditions des premières tentatives et souligne avec des paroles louangeuses l'oeuvre de ce pionnier qui agissait en tant que professeur d'histoire de l'art et en tant que scientifique dans le Cabinet des estampes de la Bibliothèque nationale et universitaire, dans la Galerie de Strossmayer et au Conservatoire de musique. Au dire de l'auteur, le mérite d'avoir fait photographier les monuments de culture sur le sol de la Croatie lui en revient en particulier. Cette évocation des souvenirs devrait conduire à la connaissance de la nécessité d'un développement et élargissement du sens de la continuité du travail et de l'activité dans le domaine organisateur de l'histoire de l'art.

Tihomil Stahuljak

A LA MÉMOIRE D'ARTHUR SCHNEIDER

Dans la partie introductive l'auteur prend en considération la bibliographie du dr A. Schneider, en la systématisant d'après les domaines scientifiques qui intéressaient celui-ci. Citant, par ordre chronologique, tous les travaux publiés, il en donne le commentaire et la valorisation, en analysant à la fois les conditions dans lesquelles travaillait ce scientifique depuis 1906 jusqu'à 1946, en comparant ses mérites et sa méthode de travail aux activités de ses contemporains Gjuro Szabo et Josip Matasović. Dans le désir de présenter l'attitude de A. Schneider vis-à-vis de l'art et ses opinions sur la culture, l'auteur analyse, commente et valorise en détail ses deux oeuvres remarquables «Jardins, parcs et promenades du vieux Zagreb» (1930) et «Le séjour non réalisé de Beethoven en Croatie» (1942). Il est d'avis que tout scientifique se trahit le mieux par sa méthode scientifique, les sources auxquelles il puise et la manière dont il s'en sert. Tandis que dans la première oeuvre A. Schneider n'a pas réussi à intégrer souverainement les sources à l'expose, dans la seconde il la fait en vrai connaisseur. Dans cette lumière, A. Schneider se présente à nos yeux comme le très important investigateur de l'histoire et un des trois écrivains les plus audacieux de la première moitié du XXe siècle qui ont consacré leurs vies à l'avancement de l'art et de la culture croates.

Ljerka Gašparović

ARTHUR SCHNEIDER EN TANT QUE DIRECTEUR DE LA GALERIE »STROSSMAYER«

Esquissant l'activité de A. Schneider en tant que directeur de la Galerie de Strossmayer à Zagreb (1928—1946), l'auteur rend compte de la collaboration de celui-ci avec Gabriel Terey (1926/27), Raymond v. Marle (1929), Oto Beneš (1929), Adolf Venturi (1930) et les autres savants. Mais surtout, l'auteur prend en considération son catalogue portant le titre de «Écoles de peinture italiennes» (1939), ensuite, l'organisation de la célébration du cinquantième anniversaire de la Galerie de Strossmayer (1934) et, au sujet de celle-ci, la collaboration avec Ljubo Babić, le futur directeur de la Galerie. L'auteur, elle nous fait connaître les oeuvres d'art procurées à la Galerie par les soins de A. Schneider, ainsi que ses autres activités concernant les expositions (à la Galerie de Strossmayer et au Cabinet des estampes de la Bibliothèque nationale et universitaire). Elle prête une attention particulière à son travail sur les inventaires, l'analyse scientifique et les prises de photo des objets d'art existant sur le Littoral croate, en Dalmatie et dans une partie de la Croatie continentale

(1930—1941). L'auteur mentionne également maintes autres préoccupations de A. Schneider sur lesquelles portent témoignage les rapports annuels publiés dans les «Annales de l'Académie yougoslave des Sciences et des Beaux-Arts».

Anđela Horvat

UN COUP D'OEIL RAPIDE SUR LE TRAVAIL AU TERRAIN D'ARTHUR SCHNEIDER

C'est un aperçu exhaustif sur le travail de A. Schneider exécuté sur les lieux. Depuis 1930 jusqu'à 1940, c'est lui qui a mené à terme l'enregistrement, dressé l'inventaire avec l'analyse scientifique et fait photographier les monuments de culture existant sur le Littoral croate, en Quarnero, Dalmatie et Croatie du nord-ouest. Le résultat en est une collection de 2478 photos représentant, en majeure partie, les monuments culturels meubles. La prise de photo est faite par S. Noworyta, Ljudevit Griesbach, et surtout par Đuro Griesbach (sur les plaques photographiques de 18x24, 13x18, 10x15 cm, et sur le film de 6x6 cm). Ces reproductions photographiques ont permis un meilleur examen du développement de l'art en Croatie. Une valeur particulière est à attribuer aux photographies représentant les monuments qui ont changé d'aspect au cours des dernières cinquante années ou bien qui ont disparu pour toujours de nos parages par le concours de circonstances et, pour la plupart, en victimes de la dernière guerre.

Ivan Bach

LE PROFESSEUR ET DOCTEUR ÈS LETTRES ARTHUR SCHNEIDER

Cet aperçu traite de A. Schneider en tant que l'auteur des pièces de théâtre, prenant en considération son abondante activité dans le domaine de l'histoire de l'art, de l'histoire de la culture et de la musique, avec l'évocation spéciale du travail pédagogique et scientifique du professeur de l'auteur de cet article. En tant qu'enseignant, A. Schneider fut bon instituteur et conseiller plein de sollicitude. Il prenait soin de la littérature professionnelle et des reproductions, aidait les activités du club des étudiants et organisait l'apprentissage des langues étrangères. C'est lui qui a publié le premier cours photocopié pour les études d'histoire de l'art. L'auteur présente également les données sur la première génération des historiens de l'art formés par A. Schneider.

Kruno Prijatelj

ARTHUR SCHNEIDER ET LA DALMATIE

L'auteur, qui est un des étudiants de A. Schneider, éveille ses souvenirs du temps des études, prenant en considération la personnalité et les oeuvres de cet homme de science et de culture, commentant, en particulier, ses études concernant la Dalmatie («Johann Bernhard Fischer von Erlachs Handzeichnungen für den Entwurf einer historischen Architektur», «Sur le type de la Vierge mère »Trenodusa« et les articles sur nos »Schiavoni« et autres).

Ladislav Šaban

ARTHUR SCHNEIDER ET LA MUSIQUE

Pendant 27 ans A. Schneider fut le secrétaire au Conservatoire de musique à Zagreb (1919—1946). L'auteur le trouve éprouvé, précis, créatif et plein d'initiative, recueilli et méticuleux organisateur de la vie musicale. C'est lui qui organisa des séries de concerts, écrivit des commentaires accompagnant chaque programme de concert, dirigea l'activité éditrice au Conservatoire, mit en ordre la bibliothèque musicale, s'occupa de l'acquisition des musiques et des livres